

1956-57: El cine franquista a Sa Pobla

Records de Ca'n Guixa i Ca'n Pelut (i II)

Miquel López Crespi

José Luis Sáenz de Heredia (cosí de José Antonio Primo de Rivera) obtingué -treballant per a Falange Española y de las JONS- el càrrec de Cap de producció del Departamento Nacional de Cinematografía del nou règim. Franco li demana que porti a la pantalla *Raza*, la novel·la que el dictador havia escrit amagat sota el pseudònim de "Jaime de Andrade". Cal dir que aquesta pel·lícula d'encàrrec no serà precisament la seva millor obra. Malgrat la ideologia d'aquest director tan lligat a la dictadura, Sáenz de Heredia basteix les millors obres a partir del 1948 (quan funda una productora pròpia: Chapalo Films). És quan dóna llum a dues de les seves millors produccions: *Historias de la radio* i *Faustina*.

Més endavant, torna a encapçalar les campanyes de promoció del règim feixista i a mitjans dels seixanta dirigeix el documental *Franco, ese hombre* dins el marc del 25è aniversari de l'exaltació de la victòria damunt el poble.

Parlant de *Raza* (protagonitzada per un antic oficial feixista: Alfredo Mayo), em ve a la memòria l'agradable sorpresa que tenguérem en veure com els directors progressistes de finals dels seixanta (Saura, especialment) "recuperaven" aquest excel·lent actor i li oferien oportunitats que l'home sabé aprofitar. Per exemple, aquella magistral *La caza* (1965), o la no menys important *Peppermint frappé* (1967).

Però els nostres primers anys de cine són els de les pel·lícules que vèiem a Ca'n Guixa, a Ca'n Pelut, en el cinema a l'aire lliure Gardenia (en la carretera de Muro) i, a mitjans dels cinquanta, en el Salón Montana (inaugurat el set de juny de mil nou-cents cinquanta-cinc). Un poc més tard els poblers gaudiríem d'un luxós cine, el Montecarlo; el dia de la inauguració patí un incendi -sense víctimes-; s'havia de projectar la famosa *La túnica sagrada*. Però fou un problema solucionat de seguida.

Són els anys que, menjant pipes i cacauts en el "galliner" (o a butaca quan hi anàvem amb els pares) ens vàrem empassolar -sense creure en el que ens

mostren- "obres mestres" de la cinematografia espanyola del tipus *Sin novedad en el Alcázar*, aquella infumable pel·lícula dirigida per Augusto Genina (coproducció hispano-italiana de l'any 1940) i interpretada per Fosco Giachetti, María Denis, Rafael Calvo, Andrea Cecchi, Aldo Fiorelli, Silvio Bagolini, Carlo Tamberlani i Carlos Muñoz. Dins aquesta línia d'exaltació de les "heroicitats" dels franquistes veuríem, com hem dit, monuments a la propaganda militar espanyola, a la "raza" hispànica i al nacionalcatolicisme com *El santuario no se rinde*, *Escuadrilla* o *A mí la Legión*. És evident que els fills dels vençuts no podíem combregar ni amb els continguts, ni amb l'estètica, ni amb la interpretació de qui posava el seu art al servei de tan tèrbols interessos: la mistificació històrica, la mentida més barroera. Els nostres pares, una bona part de la nostra família -la de procedència peninsular- havia lluitat en primera línia per defensar els drets i llibertats dels treballadors, el règim republicà. El "meu" heroi no podia ser mai els estereotips que interpretava Alfredo Mayo. Crec que és bo d'entendre que els meus herois particulars eren el meu pare i els meus oncles. Jo, malgrat els meus deu o onze anys, escoltant les històries de la guerra a casa, al voltant de la foganya als hiverns, creia molt més els meus familiars que no el que em presentaven a la pantalla els servidors intel·lectuals del règim d'opressió que patíem.

Menció a part mereixeria un film - igualment de propaganda- com va ser *Los últimos de Filipinas*. Cert que la pel·lícula no deixava de ser una "espanyolada" com totes les altres. La història era sempre la mateixa: un grup de valents soldats espanyols comandats pel capità Las Morenas, resisteix heroicament la brutal embranzida de les salvatges hordes -el poble tagàlog de les Filipines- dins l'església del poble de Baler. La guerra entre Filipines i Espanya (una guerra fomentada, com la de Cuba, pels nord-americans) famoses que ha finit, però els soldats espanyols resisteixen i resisteixen sense voler saber de cap

mena de rendició. La pel·lícula fou dirigida per Antonio Román l'any 1945 i protagonitzada per Armando Calvo, José Nieto, Guillermo Marín, Fernando Rey, Nani Fernández, Juan Calvo, Manuel Morán, Carlos Muñoz, Manuel Kaiser i Tony Leblanc, amb decorats de Sigfrido Burmann i música de Manuel Parada. Es tracta d'una obra que m'interessà especialment (jo tenia onze anys la primera vegada que la vaig veure). Si he d'anar a cercar les causes potser fos aquella cançó magistralment interpretada per Nani Fernández. La record a la perfecció, la sent ara mateix en la meua torre musical: és el *Yo te diré*, inesborrable de la memòria.

Quan Basilio Martín Patino, en les darreries del franquisme, realitzà una obra mestra, *Canciones para después de una guerra*, va incloure un fragment de *Los últimos de Filipinas* i, concretament, la cançó de Nani Fernández. De cop i volta, tota la infància i adolescència passada a sa Pobla em vengué de nou. I, ara -any 1999- per escriure aquest article no he anat a cercar cap enciclopèdia del cinema. M'ha bastant, novament, posar el CD amb les cançons de la pel·lícula de Patino. I, com en un somni, misteriosament, provinent d'aquella llunyana postguerra que alletà la nostra infància, han tornat -sentint *Yo te diré*- noms d'actors, músiques, el sabor dels caramels que feien a Can Calent i que es venien -a vegades dins una senalla de vímet, altres damunt una petita tauleta- a l'entrada de Ca'n Guixa i Ca'n Pelut. I amb el record del sabor dels caramels de

Can Calent, el record dels grans plafons amb els quadres -pintats a mà- dels films que es projectaven aquell dia. ■

